

גליון תתפא + ערש"ק פרשת קרח

לקראת שבוע

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

החילוק בין קרח לדתן ואבירם

באיסור תרומה מן הרעה על היפה

הגשרפים והגבלעים – מה ההבדל?

חשק ללימוד התורה

קובץ זה יוצא לאור
לעילוי נשמת האי גברא רבא, רודף צדקה וחסד
זכה לפזר מכספו להדפסת תורת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע
הרב החסיד ר' מאיר בהר"ר שמחה יצחק ע"ה זאיאנץ
ס. פאולו ברזיל
נלב"ע ביום ג' סיון ה'תשפ"א
תנצב"ה

...

ולזכות יבלחטו"א בניו הני לומדי ותמכי אורייתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה ה"ה האחים החשובים

הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה

והרב החסיד ר' יוסף משה

וכל בני משפחתם שיחיו

יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

מכון אור החסידות

סניף ארץ הקודש

ת.ד. 2033

כפר חב"ד 6084000

03-738-3734

Likras@likras.org

Or Hachasidus

Head Office

1469 President St. #BSMT

Brooklyn, NY 11213

United States

(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי, הרב צבי הירש זלמונב,

הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב,

הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

בחושך אין האדם רואה מאומה

...הנה האדם הוא עולם קטן, וכמו שבעולם הרי יש יום ולילה דביום מאיר האור כמ"ש ויקרא אלקים לאור יום, ובהעדר האור הוא לילה כמ"ש ולחשך קרא לילה, כן הוא בהאדם גם כן ברוחניות דיש בו יומם ולילה וכמ"ש גם כי אשב בחשך הוי' אור לי,

חשך הוא העולם הזה, דהעוה"ז נקרא חשך לפי שהוא עולם השקר וכמו בחשך הרי אין האדם רואה מאומה ויכול להיות שהוא עומד בסמוך לבור או לשאר דבר המזיק, הנה כמו כן בעוה"ז אין אדם יודע מה שבלבו של חבירו עליו, ואפשר להיות אחד בפה וא' בלב דכפיו יכבד אותו ומדבר עמו דברי אהבה ובלבו הוא שונא לו, וזהו מה שהעולם הזה נקרא חשך לפי שהוא עולם השקר, דעולם הבא נקרא עולם האמת ועולם הזה נקרא עלמא דשיקרא...

(ספר המאמרים תרפ"ט עמ' 84)

להרגיש את האמת

פעם אחת סיפר כ"ק אאמו"ר [הרשב"ב נ"ע] כי בהיותו כבן שלש שנים ומחצה ישב על ברכי זקנו רבנו הצמח צדק בשעה שלמד זהר,

הניח הצ"צ זרוע על זרוע וקרא בספר כי כשצריכים לעלות מעלמא דשיקרא לעלמא דקשוט הוא ע"י "זרועות דאריך-אנפין". והוסיף: "וכשנמצאים עדיין בעלמא דשיקרא חייבים להרגיש פה את האמת" ("און אז מ'איז אין עלמא דשיקרא דארף מען דא אן העריץ דעם אמת").

(ספר השיחות תרצ"ה עמ' 467)

תשובה לפני הפרידה מעולם השקר

עתה ארשום שיחתו הקדושה של הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק [מוהרש"ב נ"ע] אשר הואיל לדבר תמול ערב [י"ט כסלו תרס"ג]:

...מדריגת ה"יחידה" [הנעלית ביותר בנשמתו של יהודין] היא שלימה וחזקה תמיד גם במי שהוא רחמנא ליצלן רשע גמור ומחטיא את הרבים בכלל ואת התינוקות שצריכים ללכת ל"חדר" יהודי אמיתי בפרט, שגדול עוונם של אלה הלוקחים את הילדים הקטנים מה"חדרים" ומעבירים אותם לבתי הספר של חברת השכלה, לידי מורים אפיקורסים [באותו זמן באו לעיירה ליובאוויטש מורים בבתי ספר של חברת השכלה], מכל מקום גם בהם מדריגת ה"יחידה" שלימה וחזקה.

והראי' לכך - שהרי הם יכולים לעשות תשובה. והאמת הרי היא שכל יהודי עושה תשובה. ההבדל הוא רק בזמן, אם עושים תשובה כאשר עדיין כוחו אתו עמו, או שעושים תשובה ברגעים האחרונים לפני הפרידה מעולם השקר.

אז, כשעומדים לעבור מעולם השקר לעולם האמת - עושים כולם תשובה, גם מורה מבית ספר ההשכלה. מכך ראי' מוחשית שמדריגת ה"יחידה" ישנה בכל אחד ותמיד.

(תרגום מאגרות קודש ח"ב עמ' ריב)

פתח דבר

בעזה"י.

לקראת שבת קודש פרשת קרח, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי', את קונטרס 'לקראת שבת' (גליון תפ), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כאופן אמירתם, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חברי המערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט, במדור 'חידושי סוגיות', שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים], ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אהריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

◇ ◇ ◇

ויה"ר שנוכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונזכה לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שכתא טבא
מכון אור החפידות

תוכן ענינים

ב. מקרא אני דודש.....

מדוע סבר משה שדתן ואבירם לא "חטאו"?

מדוע הובא המשל ממלך שסרחה עליו מקצת מדינה, רק לגבי קרח, ולא לגבי סדום ועמורה? / מהו החילוק בין קרח לדתן ואבירם במחלקותם על משה ואהרן? / מהו החילוק בין "חטאו" של אדם אחד, ל"סרתון" מקצת המדינה? / ביאור נפלא בלימוד זכות של משה אפילו על דתן ואבירם

(ע"פ לקטי שיחת חרי"ג עמ' 51 ואילך)

ה. פנינים

ויוצא פרה ויצין ציין ויגמול שקדים (ע"פ לקטי שיחת חרי"ג עמ' 113 ואילך)

"לדעת את ה'" – מניין? (ע"פ אגרות קודש חבי"ט עמ' קפב בשו"ט)

ו. יינה של תודה.....

התבולות בקירוב לתומ"צ

מדוע הלך משה רבנו בהדר מלכות אל אהלי קרח דתן ואבירם? / עד היכן צריך לרדת בכדי לקרב יהודי לתומ"צ? / האם מותר לעשות פשרות בהלכה בקירוב החוקים? / ומה יש ללמוד מיחס משה לדתן ואבירם?

(ע"פ לקטי שיחת חבי"ט עמ' 98 ואילך. חל"ו עמ' 50 ואילך. ח"א עמ' 100 ואילך. תורת כנעם תשמ"ח ח"ד עמ' 66)

ט. פנינים

מדוע אלו נשרפו ואלו נבלעו? (ע"פ תורת כנעם חני"ו עמ' 203 ואילך)

בני ישראל – אין להם שייכות לחטא (ע"פ לקטי שיחת חרי"ג עמ' 138 ואילך)

י. חידושי סוגיות.....

חילוק הש"ס וחספרי באיסור תרומה מן הרעה על היפה

יפלפל בשיטת הש"ס אי תרומה מן הרעה על הרעה שפיר דמי, ויסיק דיש כאן פלוגתא יסודית בין הספרי לש"ס / יוסיף לבאר עפ"ז שיטות הרמב"ן והרמב"ם בזה

(ע"פ לקטי שיחת חרי"ג עמ' 120 ואילך)

יד. תורת חיים.....

חשק ללימוד התורה

טז. דרכי החסידות.....

אור האמת בעלמא דשיקרא

המדרש מדרש לעילוי נשמת האישה החשבה מרת רחמה חי' פוחמא ע"ה בת יבלחמ"א ר' חוב ביסטריצקין וליבות משפחה שהיו

מדוע סבר משה שדתן ואבירם לא "חטאו"?

מדוע הובא המשל ממלך שסרחה עליו מקצת מדינה, רק לנבי קרה, ולא לנבי סדום ועמורה? / מהו החילוק בין קרה לרתן ואבירם במחלוקתם על משה ואהרן? / מהו החילוק בין "חטאו" של אדם אחד, ל"סרחון" מקצת המדינה? / ביאור נפלא בלימוד זכות של משה אפילו על דתן ואבירם

בפרשתנו מסופר על דברי הקב"ה למשה ואהרן - בנוגע לקרח ועדתו: "הבדלו מתוך העדה הזאת ואכלה אותם כרגע"; ועל זה אמרו משה ואהרן: "א-ל אלקי הרוחות לכל בשר, האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצוף". ומפרש רש"י (ולהעיר, שברפוסים באו דברי רש"י בתור שני 'דיבורים' נפרדים, אולם כד דייקת שפיר הרי הוא 'דיבור' אחד ארוך, כמוכח למעיין. וכן משמע בדפוס ראשון ושני ובכתי"י):

"א-ל אלקי הרוחות - יודע מחשבות. אין מדתך כמדת בשר ודם, מלך בשר ודם שסרחה עליו מקצת מדינה אינו יודע מי החוטא, לפיכך כשהוא כועס נפרע מכולם, אבל אתה, לפניך גלויות כל המחשבות ויודע אתה מי החוטא - 'האיש אחד' הוא החוטא, ואתה 'על כל העדה תקצוף'; אמר הקב"ה: יפה אמרתם, אני יודע ומודיע מי חטא ומי לא חטא".

ומקור דבריו הוא במדרשים על אתר - מדרש תנחומא ומדרש רבה, וז"ל: "מלך בשר ודם שמרדו עליו בני המדינה. . אם הם עשרה או עשרים מהם, משלח להם לגיונותיו ועושה ממנו אנדרלמוסא ומסייף הטובים עם הרעים, לפי שאינו מכיר בהם מי מרד ומי לא מרד, מי כיבד את המלך ומי קללו, אבל אתה יודע מחשבותיו של אדם. . ואתה יודע מי חטא ומי לא חטא, מי מרד ומי לא מרד. . אמר להם הקב"ה: יפה אמרתם, אני מודיע את הדבר מי חטא ומי לא חטא".

אך כמה שינויים בין המדרש לרש"י:

א) המדרש מדבר בכל דבריו באותו הענין - חטא של מרידה במלך: "מלך בשר ודם שמרדו עליו. . שאינו מכיר בהם מי מרד ומי לא מרד. . אבל אתה. . יודע מי חטא ומי לא

המדרש מדרש לעילוי נשמת הרה"ח ר' שלמה בן ר' יעקב ע"ה יאנג נלביע ב"ז תשרי ההשפ"א תנצ"ה

אור האמת בעלמא דשיקרא

שכל יהודי עושה תשובה. ההכרל הוא רק בזמן, אם עושים תשובה כאשר עדיין כוחו אתו עמו, או שעושים תשובה ברנעים האחרונים לפני הפרידה מעולם השקר

צער ירדת הנשמה

...קל מאד לתאר את צער הנשמה בעזיבתה את אוצר הנשמות, ובעת גלותה לעולם חומרי פרוע הנקרא עולם השקר. עולם שמשקר.

העולם הזה נקרא "עלמא דשקרא" - עולם השקר - שכן כל הנמצא בעולם הזה הבשרי - משקר.

"עולם הזה - משקר"

גשמיות היא הרי שקר, שכן המציאות האמיתית היא החיות הרוחנית ולא המציאות הגשמית. המציאות הגשמית מכסה על החיות הרוחנית.

אנשים משקרים, אין אדם יודע מה בלבו של חברו, כל אחד מתהלך וסודו בקרבו, את חסרונותיו הפנימיים רק הוא עצמו יודע, והוא עושה כל אשר ביכלתו שהזולת לא ידע מהם.

כמה מר וקשה לנשמה, נסיעתה וירידתה מעלמא דקשוט לעלמא דשקרא, ובכואה לעולם הזה היא נופלת בידי ה"חומץ" ו"מענל" [ראה תהלים עא, ד], המשתמש בכל מיני התחכמויות לרמות את האדם ולמשוך אותו אל תוך הגשמיות והחומריות - באיזה מצב, איפוא, מצוי אז הנשמה!

(תרגום מלקוטי דיבורים ח"א קעג, ב ואילך - לקוטי דיבורים המתורגם ח"א עמ' 243)

חשק ללימוד התורה

יש חשק ויש מלחמה

במענה למכתבו . . בו כותב אשר אין חשק ללמוד וכו' ומבקש ברכה.

והנה כבר הודיעה תורתנו הקדושה אשר תמיד ישנו החשק לאיש הישראלי לקיים מצות השם יתברך, ובפרט בתלמוד תורה שהיא כנגד כולם, אלא שהיצר הרע לוחם נגד חשק זה,

וכיון שכן הוא המצב, הרי עליו להלחם ביצרו, והוא על ידי ההוספה בתורה ומצותי, ואז יצליח בהלימוד והמעשה הבא על ידי לימוד זה,

מובן שכל הוספה בענינים אלו תוסיף ברכות השם יתברך עבור אביו ואמו שיחיו שמבקש ברכה עבורם, והדבר תלוי רק ברצונו כאמור.

(אגרות קודש חיי עמי שלם)

להתחזק ולהתאמץ במשך זמן

במענה למכתבו . . בו כתבת אודות המקום בו תלמוד בזמן הלימודים הבא, והעיקר שעד עכשיו לא הי' לך חשק מתאים ללימודים, והנך מבקש ברכה,

אולם מובן שעם בקשת ברכה בלבד לא יוצאים ידי חובה, ויש להתחזק ולהתאמץ ללמוד כדבעי, ולא רק ביום בו מקבלים את המכתב וביום שלאחריו, אלא גם זמן רב לאחר מכן, וכשמתנהגים כך במשך זמן ממושך הנה אז אין צורך במאמץ ומקבלים חשק ללמוד עוד ועוד.

עליך להתייעץ עם הרב... שי' אודות הנ"ל וכן בנוגע לשאר הקשיים שיש לך ולספר לו את כל מה שכתבת אליי, והיות שהוא רואה אותך בקביעות אזי מן הסתם הוא יוכל לסייע לך בענינים אלו.

(תרום מאגרות קודש חיי עמי שבו)

הדרך להשיג מרץ תמידי

במענה על מכתבו . . בו מציע השאלות אשר לא קבל פתרון ברור עליהם, והן:

יש זמנים שיש לו חשק ללמוד וזמנים להיפך וכו' ואז פונה לענינים אחרים, ובאיזה אופן יש להשיג מרץ תמידי.

וידוע עצה היעוצה בזה, הרגל נעשה טבע שני, וההוראה אשר עליית האדם מדרגא לדרגא היא דרגא אחר דרגא ולא בקפיצה מקצה אחד להשני. ועלי' זו היא דוקא ע"י יגיעה, כי לא יגעת ומצאת אל תאמין, וההתבוננות איך לבטל פיתוי היצה"ר, מבוארות די צרכן בספר התניא וכמצוין במפתח שם.

(אגרות קודש חיי עמי רלח)

"מקום שלבו חפץ"

...במ"ש אודות אי התמתנו בלימודו בתורת הנגלה כו' הרי ידוע עד כמה הקפידו רבותינו נשיאנו הק' על השקידה בלימוד הנגלה וכבר אמרו רז"ל יגעת ולא מצאת אל תאמין, ובמילא בידו הדבר שאם רק ירצה באמת ילמוד בשקידה וגם יצליח, מובן אשר לאחרי ההפסק בזה כל התחלות קשות אבל מזמן לזמן יהי' לו זה בנקל יותר ובלבד שישתדל בזה אליבא דנפשי, והוא- הדין גם בנוגע ללימוד החסידות שבטח גם לימוד זה יכול להשתפר יותר, ובהסכם הר"מ והמשפיע שלו הנה יש לחלק זמני חזרתו על הלימודים באופן שלא יוצרך ללמוד משך שעות בענין אחד כי אם בסרוגין אשר על-כל-פנים בזמן הראשון יגרה זה את החשק ללמוד וכבר ידוע מאמר רז"ל לעולם ילמוד אדם במקום שלבו חפץ.

(אגרות קודש חיי עמי סא)

לקראת שבת

חטא, מי מרד ומי לא מרד"; אך רש"י משנה בלשונו מרישא לסיפא, וכתב: "מלך בשר ודם שפרחה עליו מקצת מדינה אינו יודע מי החוטא" - פתח ב"סרחון" וסיים ב"חטא".

ב) במדרש מדבר בכמה אנשים "רעים" שראויים לעונש: "מלך בשר ודם שמרדו עליו בני המדינה . . עשרה או עשרים מהם . . ומסייף הטובים עם הרעים"; אך מלשון רש"י נראה שהחוטא הוא רק אדם אחד - "מלך בשר ודם שסרחה עליו מקצת מדינה אינו יודע מי החוטא" (בלשון יחיד).

ג) במדרש איתא שהקב"ה אמר למשה ואהרן: "אני מודיע את הדבר, מי חטא ומי לא חטא"; אמנם רש"י הוסיף וכתב: "אני יודע ומודיע מי חטא ומי לא חטא" - היינו, שלרש"י החידוש הוא (לא רק בזה שהקב"ה יודיע לרבים, אלא) גם בזה שהקב"ה עצמו "יודע" מי חטא ומי לא חטא.

ב. ויש לבאר שיטת רש"י - בדרך "פשוטו של מקרא" (ובנוגע לשיטת המדרש - יש להאריך. ואכ"מ), ובהקדים הקושי מצד הסברא (בכל הבא לקמן - ראה גם במפרשים על אתר: רמב"ן. ראב"ע. ספורנו. פי' מהרז"ו על המדרש):

לכאורה, גם מלך בשר ודם, אם הוא רק מושל בצדק ויושר - לא יעניש אנשים רבים בגלל חוטא אחד, אלא יחקור וידרוש ויברר מי הוא החוטא. ואפילו אם אי אפשר לברר מי הוא החוטא, הרי לא מסתבר שיעניש מלך ישר את "כולם" בגלל חטא פרטי!

זאת ועוד:

גם אם משל זה צודק הוא לגבי מלך בשר ודם - מה התועלת שבו להבנת טענת משה ואהרן להקב"ה "האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצוף"? וכי מה חסר בהבנת דבריהם כפשוטם, שלכן יש צורך להוסיף המשל מ"מלך בשר ודם שסרחה עליו מקצת מדינה"?

ולהעיר, שלכאורה טענה דומה לטענת משה ואהרן כאן מצינו כבר בדברי אברהם אבינו (וירא יח, כג), שאמר להקב"ה בנוגע לסדום - "האף תספה צדיק עם רשע"; ואעפ"כ, לא מצינו שיביאו שם משל זה, ומשמע איפוא שהענין מבואר היטב גם לולי המשל.

ג. וביאור הענין:

לפני כן מספר הכתוב (טז, יט) - "ויקהל עליהם קרח את כל העדה", ומפרש רש"י: "הלך אצל השבטים ופיתה אותם, כסבורין אתם שעלי לבדי אני מקפיד איני מקפיד אלא בשביל כולכם . . עד שנתפתו כולם".

והיינו, שקרח הוא אשר פיתה את כולם ומשכם בדבריו שהוא מתכוון לטובתם כו', עד שהכניסם בעובי הקורה והביאם להתלונן על משה ואהרן. והוא הדבר בנוגע לראשי המשתתפים בהמחלוקת, שהם "דתן ואבירם" ועוד משבט ראובן, שכבר פירש רש"י (בתחילת הסדרה) ש"בשביל שהי' שבט ראובן שרוי בחנייתם תימנה, שכן לקהת ובניו החונים תימנה, נשתתפו עם קרח במחלוקתו" - והיינו שהשתתפותם במחלוקת באה עי"ז שקרח פיתה אותם.

[ואף שבוודאי אין לו לאדם להצדיק את עצמו בהתנצלות זו, שאין הוא האשם בזה שעשה

דבר שלא כהוגן היות שנתפתה לזה על ידי מישהו אחר (וראה בראשית ג, א ואילך ובפרש"י שם, יד) – כי צריך האדם להתרחק מן הרשע, וגם להיות חזק בדעתו מבלי להתפעל מפיתויים – עם כל זה הרי בפועל לא נחלקו על משה ואהרן אלא בהשפעתו של קרח].

וזהו שהביאו משה ואהרן משל מ"מלך בשר ודם שסרחה עליו מקצת מדינה" (ראה לעיל ס"א בדיוקים א-ב) – היינו, שיש כאן אמנם אנשים רבים השותפים למעשה בלתי רצוי ("מקצת מדינה"), אבל אין זה נחשב להם ל"חטא" של ממש, מחמת שלא התכוונו למרוד בהמלך, אלא רק שהנהגתם היתה "סרוחה" – באופן המאזם אצל המלך (כפירוש הפשוט בתיבת "סרוחה");

אמנם מי שהתחיל את הענין והסיתם והביאם לידי "סרחון" זה – הרי הוא "חוטא" ממש במרידה נגד המלך, וזהו שדייק רש"י ש"החוטא" הוא אחד בלבד, כי שאר המשתתפים אינם "חוטאים" ממש ורק ש"סרחו".

ד. ומעתה תתבאר התועלת בהמשל שמביא רש"י:

במצב כזה, שבו יש כמה וכמה ש"סרחו" – אבל רק אחד מהם הוא "החוטא" ממש, שהוא נתכוון למרוד והוא הסית את כולם כו', שפיר יש סברא להעניש את כולם, שהרי בפועל כולם השתתפו ב"סרחון".

וזהו שאמרו משה ואהרן, דאין-הכי-נמי וכן הוא בהנהגת "מלך בשר ודם" (אפילו מלך צדיק וישר), שכיון ואינו יודע מי הוא זה שהתחיל בכל הענין והוא "החוטא" האמיתי, הרי הוא מעניש את כל מי שהשתתף במעשה;

אבל שונה הדבר אצל הקב"ה, ש"לפניך גלויות כל המחשבות ויודע אתה מי החוטא" – ואם כן, למה ייענשו כל אלו שנמשכו אחריו ו"סרחו", באותו חומר הדין כמו "החוטא" העיקרי עצמו?!

ה. ועל טענה זו השיב הקב"ה, שיש בה ממש – "יפה אמרתם"; והיינו, שצודקת הטענה כי לא כל מי שנשתתף במעשה החטא צריך להיענש בכל חומר הדין כמו "החוטא" העיקרי, ויש להבדיל בין מי שנתכוון למרוד ובין מי שרק "סרח".

אך בנוגע לפועל, אומר הקב"ה – "אני יודע ומודיע מי חטא ומי לא חטא", והיינו, שיש כאן פרט שדוקא הקב"ה יודע את אמיתתו (ראה לעיל ס"א דיוק ג):

משה ואהרן סברו, כי יש רק "חוטא" עיקרי אחד, שהוא האשם בכל ה"סרחון" – והוא קרח בלבד;

ועל זה השיב הקב"ה, שאינו כן: לא קרח בלבד הוא "החוטא" אלא גם דתן ואבירם. וזהו שממשיך מיד (טז, כד): "העלו מסביב למשכן קרח דתן ואבירם" – ששלשתם "חוטאים" הם, משא"כ שאר העדה שרק "סרחו".

[ובנוגע להמאתים וחמשים איש – הרי זהו ענין בפ"ע, שמתו על ידי הקטורת שהקריבו, ובדוגמת נדב ואביהוא כו' (ראה פרש"י יז, יג). ואכ"מ].

היפה"), אבל אכן החיוב דלכתחילה ולהידור הוא להפריש מן היפה דוקא ולא מן השוה).

ועיי' בסוגיא דתמורה ד"אי לאו דאמר רחמנא ולא תשאו עליו חטא ה"א הכי אמר רחמנא עביד מצוה מן המובחר ואי לא עביד חוטא לא מקרי, קמ"ל (דחוטא הוא). וא"כ י"ל דגם לפי המסקנא דקמ"ל דמקרי חוטא אינו אלא בתורם מן הרע על היפה דאמרה בו תורה נשיאות חטא, ואין לך בו אלא חידושו, משא"כ זה שצריך לתרום מן היפה על הרעה כו' עדיין נשאת הסברא כדקס"ד דהוא רק למצוה מן המובחר.

ויש' לומר שהחילוק הנ"ל בין האיסור והחיוב תלוי בלשונות הכתובים, דגבי האיסור נאמר "ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו ממנו", ופשטות הכתוב היינו לומר דאסור שהנשאר ("ממנו") יהי "חלבו" של החלק המופרש, היינו משובח הימנו, ושולל הכתוב מן הרעה על היפה; משא"כ גבי החיוב לתרום מן היפה נאמר גם לעיל בפרשתנו "מכל חלבו" סתם, "כל חלב יצהר גו", היינו שהתרומה בכלל צ"ל לעולם מן ה"חלב" והמובחר.

וב"ז' הוא שיטת הש"ס, משא"כ לפי הספרי האיסור הוא לא רק לתרום מן הרע על היפה, אלא גם כשאנו מפריש "מן המובחר" הרי הוא "בנשיאות עון". ויש לומר דפלוגתת הש"ס והספרי תלוי

בחקירה אם הדין החיובי שכאן לתרום מן היפה הוא מכלל החיוב הכללי דכל חלב לה' (שהוא הידור דלכתחילה בלבד, כלשון הרמב"ם סוף הל' איסורי מזבח) או שיש כאן חיוב מיוחד בתרומה שהעובר עליו הוא בנשיאת חטא (ועיי"ע בלקו"ש הל"ג קרח ג, דיש תלות הפלוגתא נמי בחקירה אם חיוב הרמה מן היפה הוא דין בהפרשה או בנתינה, עיי"ש בארוכה).

והנה' שיטת הרמב"ם היא כהספרי, ששינה מלשון המשנה הנ"ל "כל מקום שיש כהן תורם מן היפה", וכתב רפ"ה מהל' תרומות "אין תורמין אלא מן היפה שנאמר בהרימכם את חלבו ממנו", שיש לפרש כוונת הרמב"ם שהחיוב לתרום מן היפה אינו רק הידור מצוה אלא שיש איסור לתרום שלא מן המובחר ("אין תורמין אלא מן היפה"), וכלשון הספרי הנ"ל "שלא יהו תורמים אותו אלא מן המובחר".

ומעתה' י"ל שהרמב"ם והרמב"ן לשיטתייהו אזלי. דלהרמב"ם דס"ל שהציווי ד"לא תשאו עליו חטא" אינו לאו בפ"ע אלא "שלילת החיוב" (ראה סהמ"צ מ"ע קטט ובמפרשיו), אין חילוק בין החיוב היסודי להרים מן היפה ובין האיסור העולה ממנו, "לא תשאו עליו חטא", ששניהם איירי באותו ענין; משא"כ להרמב"ן, ש"ולא תשאו עליו חטא" הוא לאו בפ"ע, ס"ל שהעשה והלאו איירי בגוונים שונים כנ"ל.

שבחר בו השי"ת נעשתה הכהונה לטבע אצלו, והרי הוא מנושא על כל העם בטבעו.

"לדעת את ה'" – מנין?

אני חלקך ונחלתך בתוך בני ישראל (יה, ט)

כתב הרמב"ם בסיום הל' שמיטה ויובל: "ולא שבט לוי בלבד, אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעובדו, לדעת את ה', והלך ישר כמו שעשהו האלקים ופרק מעל צווארו עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם, הרי זה נתקדש קדש קדשים, ויהי ה' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים".

ולכאורה צ"ע, דבשלמא "לעמוד לפני ה' לשרתו ולעובדו" מצינו בעבודת שבט לוי, אך היכן מצינו שהי' עליהם "לדעת את ה'"? ויש לומר, שלמד כן הרמב"ם מדברי המדרש:

א. בתנחומא (במדבר כד) איתא "שנקרא שבטו של לוי יראי ה'". ומכיון שהלויים הם יראי ה', מוכרח שהם גם יודעי השם, כמ"ש הרמב"ם עצמו בהל' יסודי התורה (פ"ב ה"ב): "והאיך הוא הדרך לאהבתו ויראתו כו', לידע השם".

ב. בפרדר"א (ספ"ז) איתא: "בני לוי משרתים לפניו בארץ כמלאכי השרת בשמים". והרי מלאכי השרת המה יודעי השם, כפי שכתב הרמב"ם (הל' יסוה"ת פ"ב ה"ח) שהמלאכים "חיים ומכירים את הבורא ויודעים אותו דעה גדולה עד למאוד", ואם כן גם הלויים, ששרתים "כמלאכי השרת", המה "יודעים אותו".

ויוצא פרח ויצין ציץ ויגמול שקדים

ציץ – הוא חנטת הפרי כשהפרח נופל (ו, כג רש"י)

מפירש"י משמע שהפרחים צמחו במטה אהרן נפלו לפני צמיחת הפרי (וראה במקור הדברים בזה בארוכה), ודלא כפי' האברבנאל, ש"המנהג הטבעי כי כאשר יראו השקדים נופל הפרח, אבל מכח הנס הי' הפרח והציץ וגם השקדים והעלים תמיד יחד במטה".

וצריך ביאור: בשלמא לפי' האברבנאל, מובן מדוע עשה הקב"ה שמטה אהרן יוציא גם פרחים ולא רק שקדים – כדי להגדיל הנס בזה שהפרחים והשקדים נמצאים יחד (ועיין גם ברד"ק (ספר השרשים ערך פרח) שלשיטתו הי' הוספה בנס ע"י הפרח והציץ). אך לדעת רש"י, שהפרח נפל לפני צמיחת השקדים – איזה צורך הי' בצמיחת הפרח, דכיון שכל צמיחת השקדים היתה בדרך נס, הרי הי' די בצמיחת השקדים לבד?

ויש לומר הביאור בזה:

מטרת נס המטה לא היתה כדי להוכיח לבני ישראל שהשי"ת הוא שמינה את אהרן, שהרי זה ידעו כבר ע"י בליעת קורח ועדתו ושריפת מאתיים וחמישים איש מקטירי הקטורת. אלא שעדיין היתה התלונה שאין לו לאהרן להתנשאות על שאר בני ישראל, כיון שמצד עצמו אין הוא נעלה מהם, ורק מצד בחירת השי"ת נעשה כהן גדול.

וכדי לבטל תלונה זו נעשה נס המטה באופן שהשקדים צמחו לפי סדר צמיחתם הרגיל, "ויוצא פרח ויצין ציץ ויגמול שקדים" – ללמדנו, שכשם שעל ידי הנס נשתנה טבע המטה, עד שהצמיח שקדים לפי סדר צמיחתם הטבעי – כן הוא גבי אהרן, שלאחר

שמותרים לתרום מן הבינוני, סו"ס ה"ז לכאורה דלא כשיטת הספרי הנ"ל שכל זמן שאינו "מן המוכחר" יש כאן נשיאת עון, ודוחק גדול לפרש שכוונת הספרי לשלול רק "רע" ולא בינוני [ואדרבה, פשטות משמעות הספרי היא, דגם כשתורם מן היפה צריך לתרום מן המוכחר שביפות גופא, כנ"ל]. וע"פ כהנ"ל י"ל שמקורו של הרמב"ן הוא בלשונות הש"ס הנ"ל, שהאיסור הוא רק לתרום מן הרע על היפה.

ומה שצ"ע מעתה, דא"כ נמצא שיש קצת סתירה בשיטת הש"ס, כי מחד גיסא בכל מקום מדייק הש"ס שהאיסור הוא רק לתרום "מן הרע על היפה", ומשמע דאין איסור מן הרע על הרע, אבל מאידך, כמובא לעיל ממשניות דתרומה דמפורש בש"ס גם שיש חיוב לתרום "מן היפה על הרע", דמשמע – ולא מן הרע על הרע.

ולכך נראה, דשיטת הש"ס היא דיש

חילוק בין החיוב לכתחילה לבין האיסור (ולשיטת הרמב"ן יש כאן עשה ול"ת גמורים כנ"ל). דהחיוב לכתחילה ולהידור הוא לתרום מן היפה, וזה כולל אף מה שיש לתרום "מן היפה על הרע" ולא מן הרע על הרע, וכן ביפות גופא – המוכחר מן היפות; אבל האיסור כשאינו תורם מן היפה, הוא רק כשתורם מן הרע על היפה, שרק אז הוא ב"נשיאות חטא".

(והרמב"ן בלשונו גבי העשה, שכתב

דשפיר מפריש אף "מן השוה", לא קאי בזה על החיוב דלכתחילה ולהידור, אלא קאי על האיסור העולה מתוך העשה, לאו הבא מכלל עשה (כהמשך לשונו שמפרט האיסור העולה מזה, "לא מן הרעה על

הרמב"ן בהשגותיו לספר המצוות להרמב"ם, שמוסיף במנין מצוות עשה "מצוה ט, שנצטוינו בהפרישנו תרומה שנפריש אותה מן היפה או מן השוה, לא מן הרע על היפה" (ובדומה לזה לשונו בהוספתו במנין ל"ת, מצוה ז).

ובהקדים, דלפום ריהטא יש לפרש, שעיקר כוונת הרמב"ן במ"ש "או מן השוה" היא לומר שהחיוב לתרום מן היפה שולל רק הפרשה מן הרע ממש, אבל מותר להפריש מן הבינוני [ועיי' היטב גבי דין מוכחר בקרבנות הנ"ל ברמב"ם]. וכן מפורש בב"מ כב. בסוגיא ד"כלך אצל יפות", ד"סתמי דבעל הבית כי תרום מבינונית הוא תרום", ומדוייק גם כן בלשון הגמ' בתמורה ה. "והרי תרום מן הרעה על היפה דרחמנא אמר מכל חלבו, חלבו אין גירועין לא", שרק "גירועין" אסור.

מיהו אם זהו שנתכוון הרמב"ן צע"ק לשונו "או מן השוה", דלכאורה הו"ל לנקוט כלשון הש"ס "או מן הבינוני". ומסתבר יותר לפרש לשון הרמב"ן "או מן השוה", שכוונתו שלעולם אם התרומה והשיריים הם "בשווה", כלומר מאותו הסוג (ואין נפק"מ אם המדובר ביפים, בינונים או רעים), מותרים לתרום זה על זה כל זמן שששים בסוגם. כי האיסור הוא רק לתרום "מן הרע על היפה" אבל אם התרומה "שוה", ואפילו שניהם מן הרע, שפיר דמי (ועיי' ערוך השולחן העתיד הל' תרומות סי' טו).

ויש להוסיף, שגם את"ל שכוונת הרמב"ן ב"או מן השוה" היא רק לומר

תחבולות בקירוב לתומ"צ

מדוע הלך משה רבנו בהרר מלכות אל אהלי קרח דתן ואבירם? / עד היכן צריך לרדת בכדי לקרב יהודי לתומ"צ? / האם מותר לעשות פשרות בהלכה בקירוב רחוקים? / ומה יש ללמוד מיחס משה לדתן ואבירם?

לאחר שציווה השי"ת את משה להזהיר את בני ישראל "העלו מסביב למשכן קרח דתן ואבירם", מסופר אשר "ויקם משה וילך אל דתן ואבירם", ורק לאחר מכן מסר את שליחותו לבני ישראל, ואמר להם "סורו נא מעל אהלי האנשים" וגו' (פרשתנו טז, כד-כו).

אודות הליכה זו אל דתן ואבירם טרם מסירת ציווי ה' לבני ישראל, פירש רש"י: "כסבור שישאו לו פנים ולא עשו", ובמפרשים (ס' זיכרון ועוד) ביארו שהלך להתרות בדתן ואבירם, וקיווה שיישאו לו פנים וישבו בתשובה.

והדברים תמוהים: מכיוון ששמע מאת השי"ת שיש להעלות ולהסתלק מעל האנשים הרשעים, ה' לו למסור מיד את ציווי השי"ת לבני ישראל, וכיצד זה הפסיק משה והלך להתרות בדתן ואבירם, בלא שנצטווה על כך?

ומישוב תמיהה זו שיבוא לקמן, נוכל ללמוד הוראה נפלאה ויסודית בגודל מצוות אהבת ישראל, גם לפושעים ולרשעים במצב הנחות ביותר. ומכיוון דאתינן להכא, יש להאריך ולהרחיב בחובה הקדושה בדורנו לאהוב כל איש ישראל ולהצילו גם ברוחניות, שכמה פנים והדגשות יש לה למצווה רבה זו, וכפי שיתבאר להלן.

להתחכם ולחפש כל התחבולות לקרב בני"א לאביהם שבשמים

כאשר שמע משה את ציווי ה' שיסתלקו בני ישראל מעל משכן קרח דתן ואבירם, הרי בפשטות נאסר עליו להתרות בהם ולהשתדל להשיבם בתשובה, שהלא השי"ת מצווה להתבדל ולהסתלק מהם.

אמנם, משה רבנו ה' אוהב ישראל באופן נפלא (ראה מנחות סה, א), וה' אוהב גם את הרשעים ביותר, ואפילו את דתן ואבירם שנלחמו בו באותה שעה, וממילא חיפש כל אפשריות שיש בידו להשיבם למוטב.

לקראת שבת

באופן כזה, שלא רק שלא תרם מן היפה, אלא עוד זאת, שתרם מן הרע על היפה, מ"מ בדיעבד תרומתו תרומה. אבל עדיין י"ל דס"ל להש"ס דלכתחילה אסורים לתרום אפילו מן הרע על הרע.

ומעתה אפ"ל כן גם גבי מימרת הש"ס דלעיל, גבי ולא תשאו עליו חטא, דהא דנקט "תורם מן הרעה על היפה" ולא כלשון הספרי "שהפרשתם אותו שלא מן המובחר", הוא לא משום דפליג על הספרי, אלא נקט כן רק להשמיענו (מלבד עצם הדין שהוא בנשיאות חטא) הדין שמאידך "תרומתו תרומה" בדיעבד אף שעבר על איסור, ובפרט זה יש חידוש יותר בתורם מן הרע על היפה; משא"כ הספרי שבא להשמיענו רק עצם הדין שהוא "בנשיאות עון", סתם וכתב "שלא מן המובחר", שזהו החידוש, דאפילו אם רק לא הפריש מן המובחר, יש עליו נשיאות עון.

איברא דמאידך דוחק לפרש כן שיטת הש"ס, כי בכ"מ שמצינו במשנה ובגמ' את האיסור שלא יתרום מן הרע, נאמר האיסור בלשון "לא מן הרע על היפה" או בלשון לא ממין פלוני (שהוא רע) על מין פלוני (שהוא טוב), עיי' משניות דתרומות פ"ב מ"ה ואילך ובתוספתא שם פ"ד ובמנחות נה ע"א ועוד. והרי בכל מקומות אלה לא נזכר כלל הדין שבדיעבד תרומתו תרומה (דנאמר שרק משום חידוש זה נקט בלשון זו כנ"ל). אלא ודאי משמע, דאכן להש"ס האיסור הוא רק מן הרע על היפה, אבל אם הוא מן הרע על הרע שפיר דמי, כנ"ל בארוכה.

ובאמת לכאורה יש לדייק כן מלשון

באה לומר רק דכשמפריש על סוג יפה אין לו להפריש מסוג פירות הנקראות "רעה", אבל אם מפריש מסוג הנקרא "יפה" שפיר דמי אף אם אינה הכי משוכחת בתוך סוג התבואה היפה שיש לו; משא"כ להספרי, דעיקרו של הדין הוא שלעולם צ"ל מן המובחר, י"ל דיש דין חיובי להשתדל לעולם לחפש הכי מובחר מבין כל מה שלפניו (עיי' ברמב"ם ריש הל' איסורי מוכח ושם ריש פ"ז גבי דין "מובחר" בקרבנות).

וא"כ, לכאורה עדיין יל"ע בזה אם נוכל לפרש דהש"ס פליג על הספרי וס"ל דאי"צ להשתדל להפריש מן המובחר שבין היפות, שהרי שנינו בפירוש בתרומות פ"ב מ"ד "כל מקום שיש כהן תורם מן היפה", ועכצ"ל שגם לשיטת הש"ס החיוב ד"בהרימכם את חלבו ממנו" אינו רק איסור לתרום מן הרעה על היפה, אלא דין חיובי לתרום "מן היפה" ממש.

וכן שנינו שם מ"ו "וכל שאינו כלאים בחברו תורם מן היפה על הרע", הרי להדיא שהחיוב לתרום "מן היפה" פירושו גם "מן היפה על הרע", ודלא כנ"ל שלהש"ס תורמין מן הרע על הרע. איברא דבמשנה שם ממשיך "תורם מן היפה על הרע" אבל לא מן הרע על היפה", וע"פ הנ"ל הו"ל להתנא לומר רק התיבות "אבל לא מן הרע" שאז ה"ז כולל גם לא מן הרע על הרע, ודו"ק היטב, ומשמע לכאורה, שאכן להש"ס האיסור הוא רק "מן הרע על היפה". אבל באמת י"ל דהא שנקט התנא "אבל לא מן הרע על היפה" הוא רק מחמת המשך דבריו, "ואם תרם מן הרע על היפה תרומתו תרומה", ולכן נקט "מן הרע על היפה", להשמיענו חידוש, שגם

המדרג מודפס לעילוי נשבת הרכ שמעון ביר כנחם שמואל דוד הלוי עיה רייטשוק נפטר כ' ססלו ה'תשפ"ב

חילוק הש"ס והספרי באיסור תרומה מן הרעה על היפה

יפלפל בשיטת הש"ס אי תרומה מן הרעה על הרעה שפיר דמי, ויסיק דיש כאן פלוגתא יסודית בין הספרי לש"ס / ויסיף לבאר עפ"י שיטות הרמב"ן והרמב"ם בזה

איתא ביבמות פט: "מנין לתורם מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה דכתיב (בסוף פרשתנו) ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו ממנו [הא אם לא תרימו מן המובחר תשאו חטא. רש"י], ואם אין קדוש נשיאות חטא למה, מיכן לתורם מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה". ובספרי כאן "מנין אתה אומר שאם הפרשתם אותו **שלא** מן המובחר שאתם בנשיאות עון ת"ל ולא תשאו עליו חטא". ונראה לדייק דפלוגתא יש כאן, דבש"ס נאמר רק איסור לתרום מן הרעה על היפה, ומשמע שאין איסור לתרום מן הרעה כל זמן שהיא תרומה על רעה (וכן בינונית על בינונית); משא"כ בספרי מבואר שהוא דין בתרומה עצמה, **שלא** התרומה צריכה שתהי' "מן המובחר".

והן אמת שגם להספרי אם אין לו **אלא** בינונית או רעה, הרי חיוב התרומה

חל רק על הפירות שיש לו, וכיצד יביא תרומה יפה כשכל פירותיו בינוניים או רעים, הלא אין לחייבו להשיג לרשותו פירות יפים רק כדי שיוכל לתרום על כל פירותיו מן המובחר; אבל מ"מ תהי' פלוגתא היכא דיש לו מכבר תבואה יפה ותבואה רעה ורוצה לתרום מכל סוג בפני עצמו, מן היפה על היפה ומן הרעה על הרעה, דלשיטת הש"ס אין לאסור, משא"כ לספרי.

והנה בספרי הלשון היא "שלא מן המובחר", דלא כלשון הש"ס "על היפה". ולפי החילוק דלעיל עולה יפה, די"ל שבש"ס שגדר האיסור הוא רק בהפרשה מסוג רע על סוג טוב, ההדגשה היא על צד השליטה, שלא יתרום מסוג פחות מן הסוג שעליו מפריש, ובזה נוגע רק טיב פוג התבואה והפירות, וזהו לשון "רעה" ו"יפה" שהם שני סוגי פירות, והתורה

ומשום כך, כאשר הלך משה להתרות את ישראל שיסתלקו מעל משכן קרח דתן ואבירים, הרי מחמת גודל אהבת ישראל שלו, דאג משה וסידר הליכתו לשם באופן שההליכה עצמה תוכל לעורר את דתן ואבירים לתשובה.

הליכה מיוחדת זו, היא מה שמודגש בכתוב "ויקם משה וילך אל דתן ואבירים", משה התהלך מתוך תקומה ורוממות והדר מלכות, הליכה שבכוחה לעורר רגש כבוד בעיני הרואה [וכעניין שנאמר גבי שדה המכפלה "ויקם שדה עפרון - תקומה היתה לו שיצא מיד הדיוט ליד מלך" (חיי שרה כג, יז ופרש"י)]. וכסבור הי' משה, שכולי האי ואולי על ידי עצם ההליכה "ישאו לו פנים" ויחזרו בתשובה. אלא שבפועל לא הועילה גם פעולה זו, ו"לא עשו".

ומזה יש לו לאדם ללמוד הוראה נפלאה בעניין אהבת ישראל:

דתן ואבירים עמדו אז במצב שכבר נגזר דינם, וננעלה הדלת בעדם שלא יוכלו לחזור בתשובה, ועד שציווה השי"ת שיש להסתלק ממקום מושבם. ומכל מקום, משה רבנו מצד גודל אהבתו את כל איש ישראל, עמד וחיפש עצה ותחבולה להציל את אותם רשעים מרדת חיים שאולה, על ידי הליכה באופן מיוחד!

ואם כן, הרי על אחת כמה וכמה בקירוב בני ישראל בדורנו:

יהודים אלו אינם מורדים בה' ח"ו, הם בבחינת "עמי הארץ" וכ"תינוק שנשבה לבין העכו"ם". וממילא חוב קדוש מוטל על כל אחד ואחד לעשות כל התלוי בו בהשתדלות הכי גדולה, ולנצל לשם כך את כל ההתחכמויות והתחבולות, ולמצוא עצה להציל את אותם מבני ישראל ולקרבם אל אבינו שבשמים.

לקרב גם יהודי שנמצא מרצונו בבית מצרי

כאשר עוסקים בהצלתם הרוחנית של בני ישראל, יש מי שטוען שמוכן הוא ללמוד תורה אפילו עם אנשים פשוטים, ואפילו עם אלו שעדיין אינם מקיימים את התורה ומצוותי', אבל בתנאי אחד, שיכנסו לבית המדרש ואזי ילמד עמהם.

אמנם, כאשר מבקשים ממנו לירד ממדרגתו ולהפסיק מלימודו ולהתעסק עם אלו שאינם כלל בבית המדרש, טוען הוא שאין התעסקות זו שייכת אליו ולדרגתו.

ועל כך יש ללמוד הוראה מהנהגת השי"ת בימי יציאת מצרים:

בזמן מכת בכורות הוזהרו בני ישראל "ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בוקר" (כא יב, כב), כי בלילה זה ילך השי"ת במצרים ויכה את כל בכורות מצרים, ויפסח על בתי בני ישראל.

והנה, איתא בפרש"י (שם יב, יג) שכאשר הי' ישראל בלילה זה בביתו של מצרי, הייתה הוה אמינא ש"ילקה כמותו", ועל זה מלמד הפסוק "ולא יהי' בכם נגף" - שהקב"ה לא ילקה את הישראל שבבית המצרי.

והדברים מופלאים: נקל לשער מצבו של יהודי זה - מדובר לאחר כל השעבוד והגזירות שהרעו המצריים לבני ישראל, ולאחר עשר המכות שנענשו המצרים מיד השם, ומכל מקום בחר אותו יהודי להיות בביתו של מצרי! ולא זו בלבד, אלא שהי' בבית המצרי בזמן הקרבת קרבן

הפסח, ובאותו לילה שעליו נצטוו "ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בוקר". יהודי זה מצוי בתחתית המדרגות, ולכאורה אין הבדל בינו לבין המצרי, וממילא הייתה הוה אמינא ש"ילקה כמותו".

ואף על פי כן, מודיע השי"ת "ולא יהי' בכס נגף", הקב"ה בכבודו ובעצמו יורד "בתוך מצרים", לזוהמתה ולטומאתה, ונכנס לבית המצרי ומציל את אותו יהודי, ומקרבו אל התורה ומצוותי'. וכל זאת משום ש"ואוהב את יעקב" (מלאכי א, ב), השי"ת אוהב כל יהודי באיזה מצב שיהי', והוא מתעסק עמו להצילו!

ואם כן, הלא "דיו לעבד שיהא כרבו" (ברכות נח, ב). וכל יהודי מחויב לירד ממדרגתו, ולילך להציל את אותם "תינוקות שנשכו לבין העכו"ם", גם אם מדובר בירידה למקום הטומאה והזוהמה [וכפשוט, שמדובר רק אודות "ירידה" המותרת על פי הלכה].

לקרב את הבריות לתורה ולא את התורה לבריות

יהודי שהי' רחוק ביותר מתורה ומצוותי', הרי לפעמים אינו מקבל את מצוות ודיני התורה כפי שהם, ולפיכך יש הטועים לומר שמותר לעשות "פשרות" בתורה ומצוותי', לפי שעה, בכדי שהקירוב יצליח, ואחר כך יתקרב הלה לתורה ומצוותי' בשלמות. לטענתם, יש לוותר לפי שעה על ה"טפל" בכדי לשמור על ה"עיקר".

על כך מורים חז"ל בפרקי אבות (פ"א מ"ב) "הוי מתלמידי של אהרן . . . אוהב את הבריות ומקרבת לתורה". יש לקרב את הבריות לתורה, ומנגד, אסור בתכלית האיסור "לקרב את התורה אל הבריות", ולוותר ולעשות פשרות בעניינים האסורים על פי הלכה.

באחת מאספות הרבנים, טען מישהו שבשעת שריפה אין מדקדקים על מהות ואיכות המים, ומכבים את הדליקה גם במים עכורים. וממילא, בשעה שמתחוללת "דליקה", וישנם המוני בני ישראל העומדים בסכנה רוחנית, הרי אין לדקדק בענייני הלכה, ויש לקרבם לתורה בכל האופנים האפשריים.

והשיבו כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ, שטענה מופרכת היא זו: במה דברים אמורים שאין מדקדקים על איכות המים, כאשר מדובר במים. אמנם לא יעלה על הדעת לכבות את השריפה בשמן ובנפט, שכן אלו יגדילו את הבעירה עוד יותר. וכן הם הדברים בקירוב בני ישראל לאביהם שבשמים, שהקירוב צריך להיעשות על ידי "מים" דווקא, והיינו על פי הלכות ודקדוקי השו"ע, ובאם סוטים מהוראות התורה ועושים פשרות, אין זה משפיע לטובה, אלא להיפך ח"ו.

הן אמת, שאי אפשר לבוא לאדם רחוק ולומר לו את כל הלכות ופרטי התורה ולדרוש ממנו לקיימם, ובוודאי שצריך לילך מן הקל אל הכבד. אבל אין זה באופן שמוותרים ח"ו על מצוות מסוימות ועל הלכות התורה, אלא אומרים לו: תרי"ג מצוות יש בתורה, ומכיוון שאינך רגיל בהן, תלך מן הקל אל הכבד, ולבסוף תזכה לקיים כולן.

וכאשר הולך יהודי לקרב את אחי"י לתורה ומצוותי', אזי הולך עמו הקב"ה לסייעו בעבודתו. ועל ידי זה נגאלים בני ישראל מן הגלות, כאשר "ואתם תלוקטו לאחד אחד בני ישראל" (ישעי' כז, יב) - הקב"ה "אוחד בידיו ממש איש איש" (רש"י נצבים ל, ג), בביאת משיח צדקנו.

פנינים

זדוש ואגדה

בני ישראל – אין להם שייכות לחטא

ובשרם יהי' לך כחזה התנפה וכשוק הימין כחזה התנפה וכשוק הימין - של שלמים שנאכלים בו לשני ימים וליילה אחד, אף הכבד נאכל לשני ימים וליילה אחד בו, שלא האבד כחזה ושוק של תורה שאינו נאכל אלא ליום וליילה (ית. ית. רש"י)

בספרי (עה"פ) וגם בגמ' (זבחים נז, א) ישנה הור"א לדמות קרבן בכור גם לחטאת ואשם, אבל ברש"י לא הובא.

ויש לבאר זאת על פי פנימיות הענינים:

"בכור" רומז לבני ישראל, כמו שנאמר "בני בכורי ישראל" (שמות ד, כב). ושני מיני בכורות ישנם - בכור אדם ובכור בהמה, כנגד שתי הנפשות שיש בכל איש ישראל, הנפש האלקית והנפש הבהמית (תניא פ"א-ב. עיי"ש באריכות): בכור אדם רומז לנפש האלקית שבישראל, כי "אדם" הוא ע"ש "אדמה לעליון" (שלי"ה כ, ב. שא, ב) והיא הנפש האלקית שמהותה "חלק אלוהה ממעל ממש" (תניא שם); ובכור בהמה הוא רמז לנפש הבהמית שבישראל.

והנה, הנפש האלקית - פשיטא שאינה שייכת כל עיקר לחטא ועוון, וכדאיתא בזהר (ח"ג יג, ב. ועוד) "נפש כח חטא - תוהא", היינו שהדבר מתקבל בתמיהה ופליאה, כיצד יתכן שאדם יחטא.

ועל זאת מחדש ומוסיף רש"י, שאפילו בנוגע ל"בכור בהמה", היינו נפשו הבהמית של אדם מישראל - גם לגבי" אין אפילו הו"א לדמותה לחטאת ואשם, היינו לקשרה לחטא ועוון, דאף שהיא "בהמה", הרי היא בהמה טהורה, "בכור שור או בכור כשב או בכור עז" (פרשתנו יח, ז), שמצד עצמותה אין לה שייכות לחטא ועוון. וכמבואר בתניא (פ"א, פ"ה-ח), שגופו ונפשו הבהמית של יהודי אינם שייכים מטבע ברייתם לתאוות איסור, אלא רק לתאוות היתר.

ומה שיש לדמותה הוא לקרבן "שלמים", "שמטילים שלום בעולם" (רש"י ויקרא ג, א), שהוא ענין זיכור והעלאת גשמיות וחומריות העולם שיהיו מכון ומדור לשבתו ית' [וראה במקור הדברים ביאור הו"א לדמותה לקרבן תודה].

מדוע אלו נשרפו ואלו נבלעו?

ואש יצאה מאת ה' ותאכל את החמשים ומאתים איש מקריבי הקטורת (טו, לה)

בעדת קרח מצינו שני סוגי עונשים - ה"שרופים" וה"בלועים" (לשון הגמ' סנהדרין קי, א. ועוד): חלקם נבלעו באדמה, ואילו על מקריבי הקטורת נאמר "ואש יצאה מאת ה' ותאכל את החמשים ומאתים איש מקריבי הקטורת".

ויש לבאר את ההפרש בין חטא מקריבי הקטורת לחטא שאר עדת קרח, שמטעם זה נשתנו גם בעונשם:

בנוגע לחטאם של ר"ן מקריבי הקטורת, שהיו "ראשי סנהדראות" (רש"י ריש פרשתנו), נתבאר במק"א (לקוטי שיהות ח"ח עמ' 190, על יסוד דברי השל"ה פרשתנו) שראשי סנהדראות אלו ידעו בטיב מעלת הקטרת הקטורת בקודש פנימה, וחפצו להתעלות גם הם למעלה נשגבה זו. ואף שידעו שעלולים הם למות בעת ההקרבה, מכל מקום נתכוונו למסור נפשם עד כלות הנפש מן הגוף ממש (ועל דרך שנתבאר באוה"ח (אחרי טו, א) גבי נדב ואביהוא, "שהגם שהיו מרגישים במיתתם, לא נמנעו מקרוב לדביקות נעימות עריבות ידידות חביבות חשיקות מתיקות, עד כלות נפשותם מהם").

וכיון שרצונם הי' להתעלות בדביקות להשי"ת גם אם תכלה נפשם מהם - הי' עונשם בשריפה, מדה כנגד מדה, כי ענין השריפה הוא התעלות, כאור האש ש"חפץ בטבע ליפרד מהפתילה ולידבק בשרשו למעלה ביסוד האש הכללי" (תניא פ"ט).

אבל טעותם של שאר עדת קרח היתה להיפך (ראה ליקוטי שיחות ח"ד עמ' 1048 ואילך. וש"ג) - הם לא חפצו כלל בהתעלות רוחנית, אלא טענו שהעיקר הוא המעשה בפועל, וממילא אין חשיבות למעלתו הרוחנית של משה רבנו, אלא "כל העדה כולם קדושים" (טו, ג), מאחר שקיום המצוות במעשה בפועל שווה בכלם.

וכיון שזולזלו בהתעלות הרוחנית שבה מתבטאת הפלאתו של משה רבנו אלא חשבו שהגשמיות היא העיקר - הי' עונשם מדה כנגד מדה, שירדו למטה מטה ונבלעו במעמקי האדמה.